

τεκτονικής, αἱ μεγάλοι ἔρουναι τῶν Butler, Miss Bell, Breasted κλπ. περὶ τῶν μνημείων Συρίας καὶ Μεσοποταμίας, αἱ μελέται τοῦ Eisen καὶ ἄλλων περὶ νέων εὐρημάτων ἐν Ἀνατολῇ, τῶν μεγίστης δηλ. σημασίας ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν, αἱ ἔρουναι τοῦ Bréhier περὶ τῆς βυζαντινῆς γλυπτικῆς, ἡ σημασία διὰ τὴν τέχνην τῶν νέων ἑλληνικῶν εὐρημάτων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἐφέσῳ, αἱ ἐργασίαι τοῦ Millet περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας καὶ ἰδιαίτατα αἱ μέχρι τοῦδε ἔρουναι διὰ τὴν μέγਾਲως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μελετηθεῖσαν ζωγραφικὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς τέχνης κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα ὑπὸ τῶν Millet, Ἀινάλωφ, Grabar καὶ λοιπῶν, δι' ἣν καὶ προσθέτει δλόκληρα κεφάλαια ἀναγράφοντα τὴν νεωστὶ ἐρευνηθεῖσαν ζωγραφικὴν τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων ἐν Σερβίᾳ, Ρουμανίᾳ καὶ Ρωσίᾳ ὑπὸ ἐγχωρίων λογίων, πλουτίζων οὕτω τὸ ἔργον του καὶ μὲ ἰκανὰς νέας εἰκόνας.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι ὁ σοφὸς καθηγητὴς δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν μνείαν καὶ τὰς κυρίας ἰδέας τῶν νέων ἐργασιῶν, ἀλλὰ μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν κρίσιν, μετριοπάθειαν καὶ εὐθύτητα σκέψεως λαμβάνει θέσιν ἔναντι τῶν νέων θεωριῶν, τηρῶν συχνότατα μέσσην ὁδόν, μετριάζων τὴν ὑπερβολὴν ἢ τὴν μονομέρειαν, εἰς ἣν εἶνε φυσικὸν νὰ φέρονται οἱ ἐρευνηταὶ προβλημάτων τινῶν, καὶ ὑποτάσσων οὕτω τὰς νέας θεωρίας καὶ τὸ νέον ὄλκον εἰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ὅσον ἀφορᾷ λ. χ. εἰς τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον ἡμᾶς πρόβλημα τῆς τέχνης τοῦ 14^{ου} αἰῶνος (ἥτις ἐν τούτοις διὰ τὰς ἑλληνικὰς χώρας, πλὴν τοῦ Μυστραῖ, δὲν εἶνε εἰσέτι γνωστὴ) ὁ κ. Diehl τονίζει τὸ δημιουργικὸν καὶ πρωτότυπον τῆς τέχνης ταύτης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γνώμην περὶ συριακῆς ἐξαρτήσεως αὐτῆς, πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ «πρωτοτύπου» ἕξ ἀρχαιότερων μικρογραφιῶν καὶ πρὸς τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς ἐκ τῆς ἰταλικῆς ἐπιδράσεως· ὁ κ. Diehl ἐξαίρει ὀρθότατα τὴν σημασίαν τῆς Κων/πόλεως ὡς κέντρου τῆς νέας τέχνης καὶ παραδέχεται τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τῆς ζωγραφικῆς τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν ἐκ τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Θὰ ἐπιτραπῇ μόνον ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν τῇ προτασομένη βιβλιογραφίᾳ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λείπη καὶ ἡ παραπομπὴ εἰς τὰ δύο τοῦλάχιστον κυριώτατα ἀρχαιολογικὰ ἑλληνικὰ περιοδικά: τὸ «Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον» καὶ τὴν «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», ἐφ' ὅσον ἀνέκαθεν ἐν αὐτοῖς δημοσιεῦνται μελέται περὶ βυζαντινῆς τέχνης.

Γ. Α. Σ.

Charles Diehl, *Un nouveau trésor d'argenterie syrienne* (Extrait ἐκ τῆς *Revue Syria*, 1926 σελ. 17 πίνακες 13).

Ὁ αὐτὸς σοφὸς κ. Diehl ἐν συντόμῳ μελέτῃ του, πλουσιώτατα διὰ 13 πινάκων κοσμουμένη, ἐξετάζει συλλογὴν ἀργυρῶν ἱερῶν σκευῶν εὐρεθέντων ἐν Συρίᾳ τῷ 1910 ἐν τινι χωρίῳ Karah παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν

Ηαμα - Χαλεπίου καὶ ἀγορασθέντων ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ὁθωμ. Τραπεζῆς ἐν Πόρτ Σαῖδ Aboucasem. Οὗτος ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Diehl τὴν συλλογὴν του, ἐξ εἴκοσι τριῶν τεμαχίων, ἅτινα εἶνε μέρος τοῦ εὐρεθέντος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ περιφήμου θησαυροῦ, μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων τοῦ ὁποίου ἔχει τὸ Ποτήριον τῆς Ἀντιοχείας, περὶ τῶν παραστάσεων τοῦ ὁποίου ἔχει, ὡς γνωστόν, ἀναπτυσθῆ μέχρη τοῦδε πλουσιωτάτη βιβλιογραφία.

Τὰ ἀργυρᾶ ταῦτα σκευὴ τῆς συλλογῆς Aboucasem (Δισκοπότηρα Μεταλήψεως, λαβίδες, σταυροί, κηροπήγια, ἀγγεῖα κ. ἄ.) ἔχουν χαρακτηριστικὰ παλαιοχριστιανικὰ διακοσμήσεις (ἀναγλύφους κάτωθεν τούτων παραστάσεις ἁγίων, κοσμήματα) καὶ συνοδεύονται μὲ ἑλληνικὰς ἐγχαράκτους ἢ ἀναθηματικὰς ἀφιερωτικὰς ἐπιγραφὰς μεγίστης σπουδαιότητος, καὶ διὰ τὰ ὄνόματα τῶν δωρητῶν καὶ διὰ τὴν ἀναγραφὴν τόπων ἀμφισβητουμένων (κώμησ Καρποκοράων) καὶ διὰ τὴν μορφὴν καὶ τὴν γλῶσσαν (εὐξάμενος προσήνεγκεν, εὐξάμενοι τὴν εὐχὴν ἀπέδωκαν, ὑπὲρ εὐχῆς, μνήμησ, ἀναπαύσεως, πάντων τῶν διαφερόντων αὐτῷ κλπ.). Πολλὰ ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἀφιεροῦνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων: Σεργίου καὶ Βάχκου, ἢ πρὸς τοὺς ὁποίους τιμὴ ἦτο εὐρύτατα, ὡς γνωστόν, διαδεδομένη τὸν 5^{ον} - 6^{ον} αἰῶνα ἐν Συρίᾳ (Rosapha = ἀρχαία Σεργιόπολις, ἧς τὰ κειμήλια ἐσύλησε τῷ 542 ὁ Χοσρόης). Τὰ πλεῖστα τῶν ἀντικειμένων τούτων ἀνακτέα κατὰ τὸν Diehl εἰς τὸ β'. ἡμισυ τοῦ 6^{ον} αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ον}, ἔνεκα τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους προσάγει ἐν σελ. 115 κ. ἔ.

Ὡς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιγραφῶν τολμῶμεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 19 μονόγραμμα, ὅπερ ὁ Diehl δὲν ἀναγινώσκει, δύναται ν' ἀναγνωσθῆ: ΜΑΡ(Ι)Α, ἢ ἀκατανόητος ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀρ. 9 ἐπὶ ἀγγείου (ἢ ἀναγνωσκομένη ΖΗCΤIN;) θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναγνωσθῆ, ἂν λάβωμεν τὸ ἀρχικὸν Ζ ἔνεκα τῆς μορφῆς του ὡς σύντμησιν καὶ ἂν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἀλλαχὺ ἀπαντωμένας ἀνορθογραφίας οὗται: Ζ (έον) ης (εἰς) τιν (τὴν) τοῦ ἁγίου Σεργίου (ἐκκλησίαν) ὑπὲρ εὐχῆς κλπ. (πρβλ. ἀριθ. 8 καὶ 9: εὐξάμενοι τὴν εὐχὴν ἀπέδωκαν τῷ ἁγίου Σεργίου καὶ Βάχκου — ἐνν. ν. α. ῶ).

Γ. Α. Σ.

Recueil d'études, dédiés à la mémoire de N. P. Kondakov (Archéologie, Histoire de l'art, études byzantines), Seminarium Kondakovianum, Prague, 1926, — εἰς μέγα σχῆμα, σελ. 300 μετὰ πολλῶν εἰκόνων, σχεδίων κλπ.

Πολυτελῶς ἐξεδόθη ἐσχάτως εἰς μνήμην τοῦ πατριάρχου τῶν βυζαντινολόγων Ρώσσου Νικοδήμου Κοντακῶφ τεῦχος περιέχον συλλογὴν βυζαντινῶν μελετῶν γεγραμμένων ὑπὸ μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν τοῦ μεγάλου διδασκάλου.